

Bescherming grondwater door goede samenwerking

Duurzame drinkwatervoorziening is van nationaal belang. Maar het wordt in ons kleine land steeds drukker, zowel aan de oppervlakte als in de ondergrond. Belangen van de drinkwatervoorziening kunnen onder druk komen te staan door andere (economische) activiteiten. Hoe gaan drinkwaterbedrijven om met initiatieven die de ruimtelijke belangen van de drinkwatervoorziening kunnen raken? Twee praktijkvoorbeelden, uit Brabant en Gelderland.

Green Deal Geothermie Brabant

Geothermie is een van de manieren om het energieverbruik in Nederland te verduurzamen. Bij geothermie wordt warm water opgepompt van grote diepte, soms wel enkele kilometers. Het water komt naar boven via een productieput, verwarmt via bovengrondse verwarmingsbuizen kassen, huizen of fabrieken, en gaat via een andere put weer terug de ondergrond in. Geothermie is een wezenlijk ander systeem dan ondiepe koude-warmteopslag (KWO). Aan beide systemen zitten risico's voor de drinkwaterwinning, wanneer zij niet zorgvuldig worden toegepast.

Potentie aardwarmte Noord-Brabant

Bij Brabant Water staat geothermie al langer op de radar en het drinkwaterbedrijf

was dan ook één van de partijen die in april van dit jaar de Green Deal Geothermie Brabant ondertekenden. Algemeen directeur van Brabant Water, Guiljo van Nuland, over de achtergronden en de essentie van deze publiek-private overeenkomst: 'De gemeenten Helmond, Breda en Tilburg, de provincie Noord-Brabant en Brabant Water hebben een jaar of drie geleden gezamenlijk een verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden voor geothermie in Brabant. Uitkomst van dat onderzoek was dat verschillende regio's in Brabant geschikt zijn voor een duurzame, veilige en relatief eenvoudige geothermische energiewinning uit de diepe Trias-zandsteenlagen. Tijdens deze beleidsoriëntatie sloten zich steeds meer gemeenten en ook organisaties van bedrijven en bewoners aan. Uiteindelijk mondde dit uit in een Green Deal.'

Namens de provincie was de Brabantse gedeputeerde Johan van den Hout (SP) vanuit zijn portefeuille Natuur, Water en Milieu

nauw betrokken bij de totstandkoming van de Green Deal: 'Binnen de ondergrondstrategie van de provincie Noord-Brabant is vastgelegd dat we geothermie beschouwen als één van de opties als het gaat om de transitie van een fossiele naar duurzame energiehuishouding. Wel is het zo dat er nog veel onbekend is rondom geothermie of aardwarmte. Er is dus meer kennis nodig, bijvoorbeeld over de plaatsen die geschikt zijn voor toepassing van een geothermiecentrale, over de mogelijke energieopbrengsten en vooral: hoe geothermie interfereert met andere belangen in de ondergrond.'

Kennisontwikkeling en uitvoering

Van Nuland: 'Eerder heeft de provincie Brabant zich om redenen van bescherming van het milieu uitgesproken tegen ondergrondse opslag van kernafval en winning van schaliegas; standpunten die Brabant Water volledig onderschrijft. Wij beschikken over uitgebreide kennis van de Brabantse bodem en daarom hebben wij besloten een actieve

Guiljo van Nuland (l) en Johan van den Hout: 'Meer kennis nodig.'

en constructieve rol te willen spelen in de discussie rondom geothermie. Daarnaast investeren wij in de ontwikkeling van nieuwe kennis, bijvoorbeeld via een project in Helmond, waar we samen met de gemeente en de provincie onderzoek doen naar de specifieke toepassingsmogelijkheden voor geothermie ter plaatse.'

Van den Hout: 'Onze ondergrondstrategie bevat inderdaad enkele uitgangspunten die wij hanteren bij beleidsvorming met betrekking tot de ondergrond. Kort gezegd gaat het ons om: beschermen en duurzaam benutten. In termen van prioriteiten hebben wij bovenaan het beschermen van het grondwater en met name het drinkwaterbelang staan. Aan de andere kant van het spectrum bungelt de schaliegaswinning, die wij in Brabant absoluut niet willen. Daartussen is een groot gebied van opties, die we gaandeweg in kaart gaan brengen. Eén daarvan is geothermie, waarvan nu is afgesproken dat we er meer kennis over

nodig hebben. Waarbij wij wel aantekenen dat goede bescherming van onze drinkwatervoorraad het belangrijkste is.'

'Daarbij is de kennis die Brabant Water gaat aandragen uit onze gezamenlijke pilot zeer welkom. Onze rol bij de green deal bestaat uit het bij elkaar brengen van de partijen en stimuleren dat er meters worden gemaakt. Want er is wel enige urgentie, als we samen de doelen op het gebied van duurzame energie en reductie van CO₂-uitstoot willen halen. Ook kunnen wij vanuit ons Energiefonds financiële bijdragen leveren aan relevante innovatieve projecten. Verder zijn wij betrokken als bevoegd gezag voor het deel van de vergunningverlening van booractiviteiten in de ondiepe ondergrond en op de oppervlakte. Zo bepalen de provinciale ruimtelijke plannen of er ergens geboord kan worden. Ook is de provincie straks betrokken bij het opstellen van de toekomstige regelgeving rondom geothermie, vooral in het licht

van de belangenafweging met andere gebruikers van de ondergrond.'

Spanningsveld

In de green deal komt ook het spanningsveld tussen het gebruik van de ondergrond voor geothermie en waterwinning aan de orde. Zo hebben de ondertekenaars afgesproken dat er geen geothermie-projecten worden aangevraagd in bestaande grondwaterbeschermingsgebieden. *Hoe ziet u dit spanningsveld?*

Van Nuland: 'Zoals bij alle ondergrondse activiteiten brengt ook geothermie risico's mee voor de drinkwatervoorziening wanneer je daar niet zorgvuldig mee omgaat. Ook in het licht van de Omgevingswet, die veel bevoegdheden toekent aan provincies en gemeenten, is het des te belangrijker dat wij afspraken hebben gemaakt met deze partijen. De drinkwatervoorziening is door de wetgever bestempeld als 'nationaal belang', maar zo'n abstract begrip

moet natuurlijk wel zijn praktische invulling krijgen. Daarbij krijgen de betrokken gemeenten door deze overeenkomst de drinkwatervoorziening helder in beeld als belang waarmee ze in toekomstige afwegingen rekening moeten houden.'

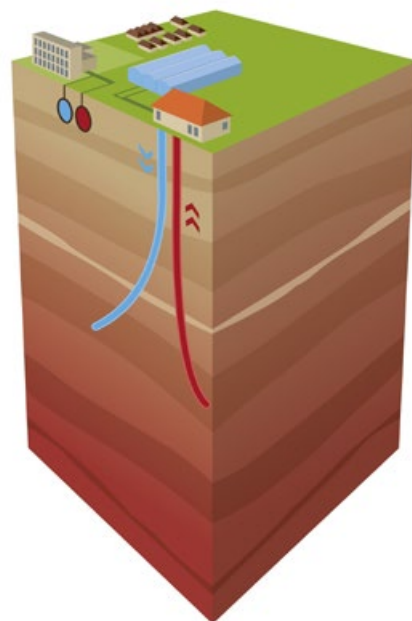
Van den Hout: 'Er is – vooralsnog op papier – spanning tussen geothermie en drinkwaterwinning, maar in welke mate is dus nog niet helder. Juist daarom is nu nader onderzoek nodig en is het goed dat Brabant Water die handschoen heeft opgepakt. Er zijn enkele vragen omtrent risico's bij het boren naar aardwarmte die nog beantwoord moeten worden. Daarbij kun je denken aan het risico van lekkages tijdens het boren, het gebruik van fracking-vloeistoffen en het doorboren van waterafsluitende kleilagen die het dieper gelegen grondwater beschermen.'

Relatie met STRONG

Hoe ziet u op dit punt de relatie tussen deze green deal en de Structuurvisie Ondergrond die nu wordt opgesteld?

Van Nuland: 'In de Structuurvisie Ondergrond – STRONG – tekenen zich drie niveaus van beschermingszones voor de drinkwatervoorziening af. Om te beginnen de bekende beschermingsgebieden uit de bestaande regelgeving: de waterwinningen zelf, de grondwaterbeschermingsgebieden en de boringsvrije zones daaromheen. Daarnaast heeft het rijk bijna alle provincies gevraagd om Aanvullende Strategische Voorraden aan te wijzen. Ook hier zullen dan geen ondergrondse activiteiten kunnen plaatsvinden als zij een risico inhouden voor de drinkwatervoorziening. Deze gebieden zijn bedoeld als uitwijkmogelijkheid, als in de toekomst bestaande winningen in een provincie gesloten of verplaatst zouden moeten worden of wanneer de drinkwatervraag stijgt. Er mogen hier dus geen mijnbouwactiviteiten of geothermie plaatsvinden.'

Van Nuland: 'Ook is gevraagd mee te denken over de mogelijkheden voor een Nationale Grondwater Reserve. Deze reserve is bedoeld om de drinkwatervoorziening landelijk veilig te stellen. Je moet dan denken aan grootschalige incidenten met oppervlaktewater zoals een lozing van giftige stoffen, waarbij langere tijd geen water kan worden ingenomen uit Maas, Rijn of IJsselmeer. In Brabant zou wat ons betreft voor zulke Nationale Grondwater Reservegebieden voor bijvoorbeeld geothermie het motto gelden: 'Nee, tenzij'. Als uit de nadere onderzoeken naar geothermie dus blijkt dat er daarbij geen noemenswaardige risico's voor de drinkwatervoorziening optreden, zou geothermie in deze gebieden onder voorwaarden mogelijk moeten zijn.'

Het verschil tussen WKO (l) en geothermie.

Geothermie Brabant

Brabant Water heeft samen met de gemeenten Helmond, Tilburg, Breda en Someren, de provincie Noord-Brabant, Brabant Water, Energiefonds Brabant, Hydreco Geomec BV, marktpartijen (Agristo, Bavaria, Ennatuurlijk, Vlisco, Van Gog Kwekerijen, Woonpartners) en bewonersinitiatieven (Burgerinitiatief Helmond en Coöperatie Duurzame Energie Tilburg) een green deal voor geothermie ondertekend. De overeenkomst is op 14 april bekrachtigd door minister Kamp van EZ en staatssecretaris Dijkzema van IenM. Bij deze green deal draagt Brabant Water bij in de vorm van kennis over bodem en grondwater.

Door in een vijftal projecten hun krachten te bundelen én kennis en expertise te delen, willen de partijen een economisch schaalvoordeel behalen. De projecten dragen de naam 'Geothermie Brabant B.V.'. Gezamenlijk zullen de projecten 20.000 woningen, drie productiebedrijven en meerdere glastuinders van warmte voorzien. De verwachting is dat dit een CO₂-besparing van 135.000 ton oplevert. Het belangrijkste aspect van de deal is de realisatie van vijf concrete geothermie-projecten. Het voornemen is om eerst Tilburg-Noord (warmtelevering aan industrie) en vervolgens Lieshout (warmtelevering aan Bavaria), Helmond (warmtelevering aan bestaand stadsverwarmingsnet en Van Gog), Asten/Someren (warmtelevering aan glas- en tuinbouw) en Amernet (warmtelevering aan bestaand warmtenet Amercentrale) van aardwarmte te voorzien.

Beoogde resultaten

Partijen bij de Green Deal Geothermie Brabant willen:

- schaalvoordelen realiseren door bundeling van vijf geothermie-projecten;
- dat de financieringsondersteuning voor geothermie-projecten wordt verbeterd;
- kennis opdoen op het gebied van technische uitvoering, ruimtelijke inpassing, exploitatie en begeleiding van geothermie-projecten;
- de toepasbaarheid en effecten van geothermie op de ondergrond monitoren.

‘IN BRABANT LIGT ALLES WAT MET DE ONDERGROND TE MAKEN HEEFT HEEL GEVOELIG!’

Van den Hout: ‘In STRONG zie je in grote lijnen eigenlijk dezelfde uitgangspunten die wij gebruiken in de Brabantse ondergrondstrategie: beschermen, duurzaam benutten, prioriteitenstelling en de bevoegdheidsverdeling. In die zin loopt deze Green Deal Geothermie, die is gebaseerd op onze ondergrondstrategie, een beetje vooruit op STRONG. Zo’n experiment als wij hier gaan uitvoeren, combineert in de praktijk alle elementen die spelen in de Structuurvisie Ondergrond.’

Ruimtelijke spanning

In de Structuurvisie Ondergrond zal de ruimtelijke spanning tussen waterwinning en bodemenergie/geothermie een belangrijk vraagstuk zijn. Wat kan deze green deal bijdragen aan de discussie?

Van Nuland: ‘Het nut van deze green deal is het bij elkaar brengen van de betrokken partijen en hun wensen, inzichten en belangen. Hoe beter je elkaar kent en begrijpt, des te beter kun je samenwerken en je doelen bereiken. Door gestructureerd en gecoördineerd samen te werken voorkom je dat er dubbel werk wordt gedaan of dat partijen langs elkaar heen werken. Uiteindelijk hoeft er wat mij betreft geen spanning te bestaan tussen bodemenergie en drinkwatervoorziening, als je de zaken vooraf maar goed regelt.’

Van den Hout: ‘Hopelijk levert de uitvoering van onze green deal nieuwe bestuurlijke informatie op, die ook bruikbaar is voor de verdere invulling van STRONG. Ik hoop in ieder geval dat er meer duidelijkheid zal ontstaan over het karakter van geothermie als nationale of juist regionale energiebron. Ik denk dat geothermie in de praktijk – meer dan strategische olie- en gasreserves – een regionaal of zelfs lokaal karakter heeft. Je kunt warmte niet goed transporteren over langere afstanden: wij kunnen in Brabant niet aan de behoefte aan aardwarmte in de Randstad voldoen. Dat betekent ook dat wat mij betreft er minder behoefte is aan een centrale aansturing van dit onderwerp: het lijkt me meer een regionale aangelegenheid. Natuurlijk is de strategische energiemix – en de plek daarin van aardwarmte – een nationale aangelegenheid en dus een zaak voor het ministerie van EZ. Maar de provincie lijkt mij beter toegerust om vervolgens te beslissen hoe we dat lokaal precies gaan inrichten.’

Wat zijn voor u nu de belangrijkste resterende vragen als het gaat om geothermie en drinkwater?

Van Nuland: ‘Dankzij onze dochter Hydreco, die onder andere actief is op het gebied van advisering bij geothermie-exploitaties, hebben wij een goed zicht op potentiële risico’s voor de drinkwatervoorziening. Wij hebben daarom een aantal vraagpunten, waarover we ons nu in de onderzoeksfase samen met onze partners gaan buigen.’

‘Zo willen we graag meer weten over corrosie van de boorputten – met name of de stalen buizen waarmee wordt geboord, kunnen worden vervangen door inert composiet. Verder zal er goed moeten worden gekeken naar de manier waarop wordt omgegaan met zogeheten ‘retourwater’: zout

water dat uit het boorgat omhoog komt bij de aanleg van een geothermie-systeem. Hieraan zijn risico’s verbonden voor de ondergrond, maar mogelijk ook voor het oppervlaktewater. Meer in het algemeen zullen robuuste eisen moeten worden opgesteld voor de bovengrondse installaties voor geothermie. Deze moeten goed beveiligd zijn tegen spills en andere risico’s die gevolgen kunnen hebben voor grond- of oppervlaktewater. Daarnaast pleiten wij bij actieve geothermie-putten voor continue, real time monitoring van het grondwater, om steeds exact te kunnen weten hoe de zaken ervoor staan en te kunnen ingrijpen als daar aanleiding voor is. Ook voor verlaten en afgesloten putten zal een adequaat monitoringsysteem moeten worden ontwikkeld.’

‘Net zoals in de reguliere mijnbouw moeten nazorg en goed rentmeesterschap belangrijke uitgangspunten zijn bij geothermie. Want de belangen zijn groot. Wij weten uit ervaring dat de gevolgen van menselijke activiteiten soms decennia later pas ‘boven water komen’. Zo zien wij op sommige plekken in Brabant via onze monitoring vervuiling in het grondwater aankomen die afkomstig is uit afgedekte vuilstortplaatsen die al 30 jaar buiten gebruik zijn. Het gaat bij geothermie dus om de energie- én de drinkwatervoorziening van de toekomst!’

Van den Hout: ‘Ik wil eerst de uitkomsten van de lopende onderzoeken afwachten. Er bestaan nog enkele risico’s waar we nu te weinig van weten. Persoonlijk ben ik wel benieuwd hoe de publieke opinie het onderwerp ‘aardwarmte en fracking’ oppakt, ook in het licht van de eerdere schaliegasdiscussie in onze provincie. In Brabant ligt alles wat met de ondergrond te maken heeft heel gevoelig!’

1.000-jaars- zones Gelderland

Josan Meijers: 'Integraal maatwerk in 3D.'

In de provincie Gelderland zijn door het instellen van zogeheten 1.000-jaarszones grotere gebieden aangewezen als grondwaterbeschermingsgebied. Op deze manier is het drinkwaterbelang via de provincie geborgd en zijn in samenwerking tussen Vitens en de provincie de bronnen voor de drinkwatervoorziening goed beschermd.

Een 1.000-jaarszone is een gebied rondom een waterwinning, door Provinciale Staten aangewezen voor de bescherming van het grondwater voor de openbare drinkwatervoorziening. De grens wordt bepaald door de 'reistijd' van het grondwater. Vanaf de grens van het gebied tot aan de pompputten van het waterbedrijf is dit dan 1.000 jaar.

Josan Meijers was als gedeputeerde van de provincie Gelderland nauw betrokken bij de totstandkoming van de zones. We vroegen haar en Lieve Declercq, directeur van Vitens, wat de aanwijzing van de Gelderse beschermingsgebieden zo uniek maakt.

Meijers: 'Bij de begrenzing van de beschermingsgebieden zijn we uitgegaan van een 3D-benadering; zonering in het platte vlak

en in de diepte. Een andere bijzonderheid is dat de provincie Gelderland rondom de waterwinningen een 1.000-jaarszone heeft ingesteld. Hierbinnen is het verboden om fossiele energie, zoals bijvoorbeeld schaliegas, te winnen.'

'We houden bij de aanwijzing van beschermingsgebieden rekening met andere gebruikers. En we letten erop dat er zo min mogelijk risicovolle activiteiten en bedrijven in het beschermingsgebied komen te liggen. Het lijkt me overigens dat andere provincies dat ook doen. In Gelderland zoeken we naar maatwerk. In vergelijkbare situaties, bijvoorbeeld de uitbreiding van een bedrijf in een woon- of naturomgeving, brengt dat soms verrassende oplossingen.'

Declercq: 'Gelderland is de eerste provincie die een 1.000-jaarszone instelt. Daarmee erkent de provincie dat een nieuw risicoprofiel voor de winningen ook een aanpassing verdient in het beleid. Het is heel mooi om te zien dat de provincie het drinkwaterbelang zo ter harte neemt – en dat in een gebied waar er bijna 50 drinkwaterwinningen zijn!'

Wat ziet u als voornaamste uitdagingen voor een goede bescherming van de Gelderse drinkwatervoorraden?

Meijers: 'Naast de uitdagingen vanuit de Structuurvisie Ondergrond (STRONG) zijn er ook de nodige opgaven voor de grondwaterbescherming. Zo kunnen de stoffen die in de landbouw worden gebruikt – zoals gewasbeschermingsmiddelen, meststoffen en antibiotica – in het grondwater komen en een langdurige bedreiging vormen. Ook medicijnen en andere 'nieuwe' stoffen, zoals weekmakers en hormoonverstoorders, vormen een bedreiging.'

'Deze stoffen komen onder andere via het effluent van de rioolwaterzuivering in het oppervlakte- en grondwater terecht, en soms ook via weilanden. De provincie neemt diverse maatregelen om deze problematiek aan te pakken. Ook doen wij onderzoek naar de rol van (dier)geneesmiddelen op de kwaliteit van het grondwater.'

'Het is lastig voor provincies om de belasting van deze stoffen bij de bron aan te pakken. Dat verdient wel de voorkeur,

maar de provincie beschikt niet over voldoende instrumenten. Volgens de Europese Kaderrichtlijn Water moeten de risico's voor het grondwater uiterlijk in 2027 weggenomen zijn. Een landelijke aanpak zou dan ook een welkome aanvulling zijn op de provinciale maatregelen.'

Declercq: 'Voor de toekomstige drinkwatervoorziening zijn aanvullende reserves nodig. Ik kan me voorstellen dat de inpassing daarvan tot vraagstukken gaat leiden rondom duurzame initiatieven voor de energievoorziening. Door bij de begrenzing van die aanvullende reserves, daar waar mogelijk, rekening te houden met toekomstige initiatieven voor de energietransitie, is er ook voldoende ruimte voor ontwikkeling van duurzame energiewinning uit de bodem.'

Hoe draagt het aanwijzen van grondwaterbeschermingsgebieden in Gelderland bij aan goede bescherming van de drinkwatervoorraden?'

Meijers: 'In deze gebieden kunnen wij activiteiten en bedrijven, die een risico vormen voor de drinkwaterwinning, beperken en weren. Bijvoorbeeld diepe boringen of zware industrie. Dat gebeurt zowel door middel van ruimtelijke ordening als door middel van milieu-hygiënische maatregelen.'

Declercq: 'Voor bestaande winningen zijn de grondwaterbeschermingsgebieden aangewezen. Via strenge regels, waarbij bijvoorbeeld mijnbouwactiviteiten zijn uitgesloten, worden de bronnen goed beschermd. Dit is van groot belang en geldt als essentiële pijler van het huidige beleid. Wij vinden dat ook het rijk dit moet bevestigen door het provinciale beleid in de rijksvisie te verankeren. Daarnaast is het belangrijk dat voor het Global Economy-scenario – waarbij de watervraag enorm toeneemt – aanvullende strategische voorraden aangewezen worden door de provincies. Ook voor deze gebieden moeten dezelfde strenge regels worden vastgelegd.'

Lieve Declercq: 'Nieuw risicoprofiel verwerkt in beleid.'

Uitdaging STRONG

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) werkt aan een structuurvisie voor de ondergrond. *Wat ziet u daarbij als voornaamste uitdagingen?*

Meijers: 'In Gelderland zien we drie uitdagingen: de groeiende waterbehoefte, nationale reserves en de energietransitie. Volgens de prognoses van het RIVM zal de drinkwaterbehoefte tot 2050 met

30% stijgen. In Gelderland komt dat neer op zo'n 45 tot 50 miljoen m³ per jaar. Daarom wil de provincie een grotere voorraad drinkwater beschermen, wat wij ook wel onze 'aanvullende strategische grondwatervoorraad' noemen. Omdat we ook oog hebben voor de belangen van de landbouw en industrie, en daarnaast rekening willen houden met de effecten op natte landnatuur, is dat nog niet zo eenvoudig.'

Meijers vervolgt: 'Het rijk wil ook gebieden aanwijzen voor een nationale reserve. Dat zijn gebieden waar drinkwater kan worden gewonnen als ergens een grote ramp plaatsvindt en de drinkwaterbronnen ter plaatse niet meer kunnen worden gebruikt. De Veluwe is een potentieel wingebied voor die nationale reserve. Maar welke bescherming is daar nodig en hoe geef je dat vorm?'

'Tot slot zien wij een grote opgave voor de verduurzaming van onze energievoorziening. Dit kan botsen met de drinkwatervoorziening, bijvoorbeeld als een bedrijf geothermie wil in een zone waarbinnen het grondwater beschermd wordt voor de drinkwatervoorziening. De uitdaging is dan ook om afstemming te vinden tussen geothermie en de bescherming van de bron van ons drinkwater. Dat geldt overigens ook voor andere mijnbouwactiviteiten.'

Declercq: 'Het is nog niet eens zo heel lang geleden dat de waterbedrijven één van de weinige spelers waren die interesse hadden in de ondergrond. Dat is intussen totaal veranderd. Denk aan geothermie, denk aan ontwikkelingen rondom schaliegas, maar ook andere vormen van ondergrondse activiteiten zoals het opslaan van kernafval of CO₂; veel partijen willen iets met de ondergrond. De voornaamste uitdaging is om die economisering van de ondergrond zodanig beleidsmatig in te richten, dat de bronnen voor onze allereerste levensbehoefte, drinkwater, nooit in gevaar komen. De bescherming van de bronnen voor de drinkwatervoorziening is de verantwoordelijkheid van de provincie, maar het is cruciaal en zelfs van levensbelang dat de bescherming van de drinkwaterbronnen op rijksniveau wordt bekrachtigd. Het gaat hier tenslotte ook om een nationaal belang.'

'Twee zaken zijn voor ons urgent om nu vast te leggen en af te spreken. Allereerst moeten ondergrondse activiteiten worden uitgesloten in bestaande grondwatergebieden. Daarnaast moet ook voor de toekomst

rekening gehouden worden met het mogelijke Global Economy-scenario met een toenemende drinkwatervraag van wel 30%. Het is noodzakelijk dat provincies daarvoor dus ook gebieden reserveren en beschermen.'

'Daarnaast is de grootste uitdaging dat men op alle niveaus het drinkwaterbelang gaat zien voor wat het is; namelijk ons aller belang. Economie is van belang, jazeker, maar drinkwater des te meer. Ondergrondse activiteiten zijn een gevaar. We weten uit ervaring dat elke pijp op een gegeven moment gaat lekken, dat zien we nu bijvoorbeeld ook bij de afvalwaterinjectie in Twente. De uitdaging is dat we dit niet langer negeren, maar recht aan durven te kijken. Drinkwater is ons leven; ik zou niet de beleidsmaker willen zijn die over 20 of 40 jaar moet toegeven dat drinkwater ten koste is gegaan van de economische activiteiten in de ondergrond. Het is niet: 'Wie dan leeft, dan zorgt'.'

Spanningsveld

STRONG gaat onder andere over het spanningsveld tussen mijnbouw en drinkwater. *In hoeverre is dat ook in Gelderland aan de orde?*

Meijers: 'Als je de kaarten van verschillende potentiële mijnbouwactiviteiten en die van mogelijke locaties voor nationale reserve of de aanvullende strategische voorraden op elkaar legt, dan zie je dat er gebieden zijn die elkaar overlappen. Soms kunnen die activiteiten samengaan, maar wanneer dat niet het geval is, moet er een keuze worden gemaakt.'

'Er zijn in Gelderland weinig locaties waar geothermie in potentie mogelijk is. Maar de techniek is in ontwikkeling en daardoor kan het potentieel groeien. Mogelijk geschikte bodemlagen in Gelderland liggen op 5 à 7 km diepte, waardoor de aanleg van een geothermiebron zeer duur is. Omdat er in Nederland nog geen ervaring is met deze ultradiepe geothermie, is de opbrengst onzeker. In Gelderland wordt op dit moment in twee ge-

bieden onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van ultradiepe geothermie. Een van de locaties ligt in de buurt van een drinkwaterwinning. Hier moet een goede belangenafweging en risicobeoordeling plaatsvinden, om te bepalen of geothermie hier wenselijk is.'

'Ook de potentie van aardgaswinning lijkt in Gelderland niet groot. Op dit moment is er één winningslocatie, in het uiterste westen van onze provincie. Daarnaast is er een opsporingsvergunning verleend in een groter gebied in Utrecht en Rivierenland. In de provinciale Omgevingsverordening is vastgelegd dat in de intrekgebieden van grondwater geen winning van fossiele energie is toegestaan. Het huidige gasveld ligt niet in een intrekgebied. De opsporingsvergunning ligt deels in een intrekgebied. Dit betekent dat de provincie hier geen proefboring of winning van gas wil. Op dit moment is nog geen locatie bekend voor een eventuele proefboring. Het gebied van de opsporingsvergunning is bij ons wel in beeld voor de aanvullende strategische reserve. Tot 2023 is er een stop afgekondigd voor schaliegas. Desondanks blijven we alert op ontwikkelingen op dit gebied.'

Declercq: 'De provincie Gelderland heeft zich duidelijk uitgesproken in het debat rondom schaliegas met de aanwijzing van de 1.000-jaarszones. Het is het bewijs dat deze provincie het grondwaterbelang 'top of mind' heeft. Wij denken dat economisch aantrekkelijke initiatieven in deze provincie en het veiligstellen van de drinkwatervoorziening hand in hand gaan en elkaar niet hoeven te bijten. Daarnaast is drinkwater natuurlijk ook nodig voor een goed florerende economie. Zoals het er nu naar uitziet, zullen er slechts op enkele locaties keuzes gemaakt moeten worden, waarbij dan drinkwater als nationaal belang voorrang moet gaan krijgen.'

Samenwerking

Hoe kijkt u aan tegen de samenwerking tussen provincies en drinkwaterbedrijven als het gaat

om goede ordening van de ondergrond en bescherming van drinkwaterbronnen?

Meijers: 'Ik denk dat die essentieel is. Zo werken wij bij het zoeken naar strategische grondwatervoorraden nauw samen met Vitens. En de komende jaren gaan we samen met Vitens, de waterschappen, de natuurorganisaties en de landbouwsector kijken wat haalbaar is op dit gebied. Bij concrete initiatieven voor bijvoorbeeld mijnbouwactiviteiten overleggen we met Vitens, en bepalen in samenwerking met elkaar een eigen standpunt.'

'Begin 2016 hebben we de overeenkomst Robuuste Drinkwatervoorziening Gelderland ondertekend, waarin projecten staan die de provincie Gelderland en Vitens gaan uitvoeren. Dat zijn onder andere de

bescherming van de grondwaterkwaliteit, functiecombinaties en het tegengaan van verdroging. Voorbeelden zijn een bewustwordingscampagne voor mensen die in een beschermingsgebied wonen en landbouwprojecten, zoals 'Vruchtbare Kringloop' in de Achterhoek.'

Declercq: 'Wij kijken met tevredenheid naar onze wederzijdse samenwerking; we trekken samen op. Met de 1.000-jaarszone geeft de provincie Gelderland nu een duidelijk signaal af, waar wij erg blij mee zijn. Tegelijkertijd is de provincie Gelderland bezig met het proces om te komen tot strategische watervoorraden. Met de ondertekening van de overeenkomst Robuuste Drinkwatervoorziening Gelderland heeft de bescherming van de grondwaterkwaliteit nog meer nadruk gekregen in de

provincie. Samen staan we voor de drinkwatervoorziening.'

'De provincies zijn voor ons de partners en coalitiegenoten waarmee we samen optrekken. We delen dezelfde droom: schone bronnen als garantie voor gezond drinkwater, nu en in de toekomst, in een landschap waar de energietransitie duurzaam kan worden ingebed. Dit zie je terug in campagnes over het gebruik van bestrijdingsmiddelen in Overijssel, de grondwaterbeschermingscampagne in Utrecht en later in Gelderland, en in succesvolle initiatieven zoals 'Vruchtbare Kringloop', waarbij we gezamenlijk vervuiling door uitspoeling van meststoffen tegengaan. Daarom vertrouwen we erop dat drinkwater de prioriteit krijgt die het verdient, ook straks in de Structuurvisie Ondergrond.'

